

POLSKA

Konstytucja gwarantuje wolność wyznania, a inne przepisy prawne i ustawowe zapewniają generalnie wolność praktyk religijnych.

Ogólnie rzecz biorąc, rząd respektuje wolność religijną w praktyce. W okresie, którego dotyczy niniejszy raport, nie zaobserwowano zmiany stanowiska rządu, jeśli chodzi o swobody religijne.

Pojawiały się od czasu do czasu informacje na temat społecznych nadużyć lub dyskryminacji ze względu na przynależność religijną, przekonania lub praktyki; generalnie jednak przyjazne relacje między grupami religijnymi w państwie przyczyniają się do wolności religijnej. Postawy antysemityczne utrzymywały się w niektórych warstwach społecznych i wśród niektórych znanych postaci politycznych; rząd jednak publicznie potępiał akty antysemityzmu. Zdarzały się od czasu do czasu przypadki bezczeszczenia cmentarzy żydowskich i katolickich przez skinheadów i inne grupy z marginesu społecznego.

Rząd Stanów Zjednoczonych omawia z przedstawicielami rządu polskiego kwestie wolności religijnej w ramach ogólnej polityki promowania praw człowieka. Urzędnicy Ambasady Stanów Zjednoczonych i Konsulatu Generalnego Stanów Zjednoczonych w Krakowie aktywnie monitorują zagrożenia dla wolności religijnej oraz śledzą kwestie związane z nierozliczoną nadal spuścizną Holocaustu i epoki komunistycznej.

Rozdział I. Podział religijny ludności

Kraj zajmuje obszar 312,7 tys. km², a jego ludność to 38 milionów mieszkańców.

Ponad 94 procent ludności to wyznawcy religii rzymskokatolickiej. Według Rocznika Statystycznego RP na rok 2007 formalna przynależność do wymienionych grup religijnych wygląda, jak następuje: 33 862 800 wyznawców Kościoła rzymskokatolickiego, 506 800 członków polskiej Cerkwi prawosławnej, 53 000 grekokatolików, 126 827 świadków Jehowy, 77 500 luteranów (Kościół augsburski), 23 650 mariawitów starego obrządku, 21 199 zielonoświątkowców, 9 620 adwentystów dnia siódmego, 19 035 członków Polskiego Kościoła Narodowego, 4881 członków Nowego Kościoła Apostolskiego, 4726 baptystów, 4445 metodystów, 3516 luteranów z Kościoła reformowanego, 2500 żydów, 2425 członków Kościoła Chrystusowego, 2195 mariawitów Kościoła katolickiego, 1299 członków Kościoła Jezusa Chrystusa Świętych Dnia Ostatniego (mormonów), 915 członków Kościoła Sumienia

Kriszna (Hare Kriszna) oraz 112 zarejestrowanych członków stowarzyszeń muzułmańskich. Liczby te nie obejmują osób, które identyfikują się z daną wiarą, ale nie utrzymują formalnej przynależności do danego Kościoła. Zwłaszcza, jeśli chodzi o dane odnośnie żydów i muzułmanów, to są one wyraźnie pomniejszone. Żydowskie i muzułmańskie organizacje szacują rzeczywistą liczbę swych członków na ,odpowiednio, 30 000 – 40 000 i 25 000.

Większość osób ubiegających się o azyl w Polsce to muzułmanie z Czeczenii. W ośrodkach dla uchodźców na terenie całego kraju zakładają oni własne meczety, w których wyznają swą religię.

Relacje każdej z wymienionych grup religijnych z rządem regulują przepisy ustawowe lub traktaty z wyjątkiem świadków Jehowy, Nowego Kościoła Apostolskiego, Hare Kriszna i Kościoła Chrystusowego.

Rozdział II. Stan wolności religijnej

Zasady prawne / strategia

Konstytucja gwarantuje wolność wyznania, a inne przepisy prawne i ustawowe zapewniają generalnie wolność praktyk religijnych. Przepisy prawne każdego szczebla chronią w pełni prawo do wolności religijnej przed jego naruszeniem ze strony rządowych bądź prywatnych czynników.

Obywatele mają zagwarantowaną wolność praktykowania dowolnej wiary. Grupy religijne mogą się organizować, rekrutować i szkolić personel, zabiegać o wyznawców oraz otrzymywać dotacje, publikować i spotykać się bez ingerencji rządu. Nie istnieją żadne rządowe ograniczenia, jeśli chodzi o zakładanie i utrzymywanie miejsc modlitwy.

Kodeks karny zakłada, że obrażanie uczuć religijnych w formie publicznych wystąpień grozi grzywną lub karą więzienia do lat trzech.

Obywatele mają prawo do pozywania rządu o naruszenie konstytucyjnego prawa do wolności religijnej oraz do prawnej ochrony przed dyskryminacją lub prześladowaniem z tytułu wierzeń religijnych.

Istnieje 15 grup religijnych, których relacje z państwem wyznaczają konkretne przepisy ustawowe, określające wewnętrzną strukturę grup religijnych, ich działalność oraz procedury odnośnie do odzyskiwania mienia. Istnieje 149 innych zarejestrowanych grup religijnych, które nie posiadają ustawowo określonych relacji z państwem. Wszystkie zarejestrowane grupy religijne, w tym wspomniane 15, cieszą się równą ochroną z mocy prawa.

Rząd ustanowił świętami narodowymi Poniedziałek Wielkanocny, Boże Ciało, Wniebowstąpienie Najświętszej Marii Panny, Dzień Wszystkich Świętych, Boże Narodzenie oraz Dzień Świętego Szczepana.

Wspólnoty religijne mogą rejestrować się w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych; nie jest to jednak wymagane i mogą one swobodnie funkcjonować bez rejestracji. Ustawa z 1989 roku o gwarancji wolności sumienia i wyznania wymaga, aby grupa, która pragnie się zarejestrować przedstawiła listę przynajmniej 100 członków, a także podała inne informacje. Lista członków musi być poświadczona notarialnie, choć sama rejestracja wydaje się często zwykłą formalnością. Wszystkie zarejestrowane grupy mają te same przywileje, jak na przykład prawo do bezcłowego importu sprzętu biurowego, czy prawo do korzystania z obniżonych stawek podatkowych. W okresie, którego dotyczy niniejszy raport, zarejestrowano jedną nową grupę religijną – Singh Sabha Gurudwara.

Przepisy sytuują społeczności katolickie, żydowskie, prawosławne i protestanckie na tym samym poziomie prawnym, a rząd próbuje rozwiązywać problemy, przed którymi stają mniejszościowe grupy religijne.

Zagraniczni misjonarze oraz organizacje religijne nie muszą się rejestrować i mogą działać w kraju swobodnie bez rejestracji. Zagraniczni misjonarze podlegają jedynie pod standardowe przepisy dotyczące cudzoziemców. Nie odnotowano raportów o odmówieniu prawa wjazdu misjonarzom. Kiedy dana organizacja (polska lub zagraniczna) zdecyduje się na rejestrację, musi spełnić wymagania odnośnie do rejestracji organizacji religijnych zapisane w ustawie z 1989 roku o gwarancji wolności sumienia i wyznania (wspomniane powyżej).

Konstytucja daje rodzicom prawo do wychowywania dzieci zgodnie z ich przekonaniami religijnymi i światopoglądem. W polskich szkołach publicznych nadal prowadzone jest nauczanie religii. Uczniowie mogą wybierać między lekcjami religii a lekcjami etyki. Choć w zdecydowanej większości nauczycielami religii są przedstawiciele Kościoła katolickiego, to rodzice mogą poprosić, aby podobne zajęcia prowadzili przedstawiciele dowolnej, zarejestrowanej religii. Mimo że nie jest to powszechną praktyką, istnieją lekcje religii prowadzone przez przedstawicieli wyznań innych niż katolickie, którym pobyty wypłaca Ministerstwo Oświaty. Nauczyciele religii, w tym księża, otrzymują pensje za nauczanie religii w szkołach publicznych od państwa. Przedstawiciele Kościoła katolickiego wchodzi w skład komisji oceniającej, czy dany podręcznik kwalifikuje się do użytku szkolnego.

Rząd nie wymaga określenia przynależności religijnej w paszportach czy dowodach osobistych.

Zgodnie z zapisami konkordatu z 1998 roku, wysocy przedstawiciele rządu i Kościoła katolickiego zasiadają w Komisji Wspólnej Rządu i Episkopatu, która spotyka się regularnie w celu omówienia relacji kościół-państwo.

Rząd nadal prowadzi prace zarówno na szczeblu lokalnych, jak i międzynarodowych grup religijnych w kwestii rozwiązania roszczeń majątkowych i innych kwestii będących wynikiem konfiskat i prześladowań w okresie nazistowskim i komunistycznym. Za koordynację relacji między rządem a wspomnianymi organizacjami międzynarodowymi odpowiada głównie Ministerstwo Spraw Zagranicznych, choć ważną rolę odgrywa także prezydent. Rząd współpracuje aktywnie z wieloma organizacjami międzynarodowymi (zarówno rządowymi, jak i pozarządowymi) w zakresie opieki nad zabytkami, w tym cmentarzami i domami modlitwy. Drażliwe jednak kwestie związane z restytucją mienia oraz opieką nad historycznymi obiektami religijnymi i cmentarzami zostały jedynie częściowo rozwiązane.

Odnotowuje się postęp we wdrażaniu przepisów prawnych wprowadzonych w latach 90., a dotyczących zwrotu wspólnotom religijnym mienia, które było ich własnością przed II wojną światową, a które zostało następnie znacjonalizowane. Roszczenia dotyczące mienia należącego do wspólnot religijnych nadzoruje minister spraw wewnętrznych, a negocjacje w tej sprawie odbywają się w ramach pięciu komisji – po jednej do rokowań z Kościołem katolickim, wspólnotą żydowską, Kościołem luterańskim oraz Cerkwią prawosławną. Oddzielna komisja zajmuje się sprawami roszczeń innych Kościołów. Spośród około 10 000 roszczeń do mienia komunalnego, ponad 5100 zostało rozstrzygniętych, a ponad 1200 nieruchomości zostało zwróconych do końca 2007 roku.

Ostatni ze wspomnianych przepisów prawnych został wdrożony w 1997 roku i umożliwił zgłaszanie roszczeń majątkowych przez wspólnotę żydowską. Przepis zakładał 5-letni okres (najdłuższy, jeśli chodzi o grupy religijne) składania roszczeń względem synagog, cmentarzy oraz ośrodków wspólnotowych, a także budynków, które były wykorzystywane do działalności religijnej, edukacyjnej i charytatywnej. Wspólnota żydowska zgłosiła – do maja 2002 roku, kiedy to upływał termin zgłaszania roszczeń – 5544 wnioski. Do 30 września 2007 roku, komisja rozstrzygnęła – częściowo lub całościowo – 1280 spraw. Z tej liczby, 343 sprawy rozstrzygnięte zostały polubownie, 225 wniosków zostało częściowo lub całkowicie przyjętych, 417 zakończyło się decyzją o umorzeniu postępowania, 186 wniosków zostało odrzuconych, a 352 nieruchomości zostały zwrócone właścicielom.

Do 30 września 2007 roku 2768 spośród 3063 wniosków zgłoszonych przez Kościół katolicki zostało załatwionych, przy czym 1463 wnioski zostały rozstrzygnięte między Kościołem a stroną, w której posiadaniu znajdowała się dana nieruchomość, z reguły były to krajowe lub lokalne władze.

Kościół luterański, dla którego termin składania wniosków upływał w 1996 roku, zgłosił roszczenia do 1200 nieruchomości. Do 30 września, 868 spraw zostało zakończonych, z czego 230 rozstrzygnięto na zasadzie porozumienia stron, 153 zakończyło się wydaniem orzeczenia, 485 spraw zakończyło się decyzją o umorzeniu sprawy lub odrzuceniem wniosku.

Cerkiew prawosławna wystąpiła z 486 roszczeniami, spośród których 215 zostało załatwionych całościowo lub w części.

Komisja do spraw roszczeń majątkowych wszystkich innych Kościołów otrzymała 46 wniosków od Kościoła metodystów i od Kościoła luterańskiego. Komisja zamknęła 24 sprawy, podjęto 12 decyzji o umorzeniu postępowania i 2 o zwrocie mienia. Nie osiągnięto porozumienia w 10 sprawach.

Przepisy o restytucji mienia komunalnego nie obejmują nieruchomości komunalnych, których właścicielami są osoby prywatne, co powoduje, że szereg kontrowersyjnych i skomplikowanych spraw pozostaje nierozwiązanych. W szeregu przypadków budynki i domy zostały zbudowane na gruncie, na którym znajdowały się żydowskie cmentarze zniszczone w czasie II wojny światowej.

W okresie, którego dotyczy niniejszy raport, nie odnotowano postępu w zakresie przyjęcia przez sejm długo oczekiwanej ustawy o zwrocie mienia prywatnego. Od lat 90. sejm podejmował kilka prób przyjęcia takich przepisów. Na początku 2001 roku uchwalił on taką ustawę, ale zawetował ją prezydent ze względu na skutki dla budżetu państwa oraz ponieważ uznawana ona była za dyskryminacyjną. Ustawa nakładała wymogi dotyczące obywatelstwa, które uniemożliwiałyby wnoszenie roszczeń przez większość obywateli amerykańskich i obywateli innych państw. Niektórzy dawni właściciele wystąpili z wnioskami o zwrot mienia do sądów. Premier Tusk, w czasie swej wizyty w Stanach Zjednoczonych w marcu 2008 roku i w Izraelu w kwietniu 2008 roku, obiecał, że kwestia reprivatyzacji zostanie rozstrzygnięta pod koniec tego roku. Krzysztof Łaszkiwicz, wiceminister skarbu, powiedział, że ministerstwo dokonuje szacunków odnośnie do wartości potencjalnych roszczeń. Brak rozstrzygnięć ustawowych w tej dziedzinie dotyka jednostki z wielu grup religijnych domagających się restytucji mienia lub rekompensaty finansowej za mienie skonfiskowane w trakcie i po II wojnie światowej.

Doroczna Konferencja do spraw Żydowskich Roszczeń Materialnych Wobec Niemiec odbyła się w lutym 2007 roku w Warszawie i wystąpiono tam z pilnym apelem o uchwalenie ustawy o restytucji mienia prywatnego, zawierającej złagodzone wymogi dotyczące składania roszczeń. Przedstawiciele tej grupy spotkali się z urzędnikami wysokiego szczebla, w tym z premierem, który wydał oświadczenie wspierające ideę rekompensaty za prywatną własność skonfiskowaną przez nazistów i komunistów.

Rząd współpracuje z lokalnymi organizacjami pozarządowymi oraz duchownymi z głównych Kościołów w zakresie promowania tolerancji religijnej oraz wspiera takie działania, jak Marsz Żywych, uroczystość upamiętnienia ofiar Holocaustu, czy projekt utworzenia Muzeum Historii Żydów Polskich. W kwietniu 2008 roku rząd gościł szereg światowych przywódców, w tym prezydenta Izraela Szimona Peresa i członków delegacji prezydenta Stanów Zjednoczonych, na czele z Michaelem Chertoffem, sekretarzem Departamentu Bezpieczeństwa Kraju, na uroczystościach upamiętniających 65. rocznicę powstania w getcie warszawskim oraz odznaczył przywódców powstania oraz tych spośród jego uczestników, którym udało się przeżyć.

Ograniczenia wolności religijnej

Generalnie rzecz biorąc, rząd respektował w praktyce wolność religijną. W okresie, którego dotyczy niniejszy raport, nie odnotowano zmian w zakresie respektowania wolności religijnej.

Według Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka pojawiły się trudności w organizowaniu zajęć z etyki dla uczniów, którzy nie uczęszczali na lekcje religii w polskich szkołach. 24 września 2007 roku Fundacja przedstawiła pisemne uwagi na ten temat na prośbę Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który rozpatrywał skargę rodziny utrzymującej, że rząd naruszył zapisy artykułu 9 (wolność myśli, sumienia i religii), artykułu 13 (prawo do skutecznej interwencji) oraz artykułu 14 (zakaz dyskryminacji) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Praw Podstawowych, a także artykuł 2 protokołu numer 1 Konwencji (prawo do wykształcenia). Skarga została wniesiona do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w 2002 roku, ale – pod koniec okresu, którego dotyczy niniejszy raport – sprawa nadal pozostawała nierozstrzygnięta. Zdaniem Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka spór dotyczy konkretnej regulacji, która wymaga, aby istniała grupa przynajmniej siedmiu uczniów, aby móc zorganizować lekcje religii lub etyki. Wymóg ten stanowi w istocie akt dyskryminacji wobec uczniów należących do mniejszości, w tym także tych, którzy wybierają lekcje etyki zamiast zajęć z religii.

Choć konstytucja zawiera zapis o rozdzieleniu kościoła od państwa, zarówno w niższej, jak i w wyższej izbie parlamentu wiszą krzyże, podobnie zresztą jak w innych budynkach publicznych, w tym w publicznych szkołach.

W przeciwieństwie do poprzednich okresów, do których odnosiły się nasze raporty, w obecnym nie odnotowano odmowy zarejestrowania nowych grup religijnych.

Publiczne radiostacje i publiczne stacje telewizyjne transmitują katolickie msze zgodnie z zezwoleniami wydanymi przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji.

Nadużycia wolności religijnej

1 marca 2007 roku sześć głównych frakcji w Parlamencie Europejskim potępiło antysemitkę broszurę autorstwa Macieja Giertycha, polskiego posła do Parlamentu Europejskiego, a uprzednio szefa Ligi Polskich Rodzin (LPR), nacjonalistycznej, konserwatywnej partii politycznej. Została ona także potępiona przez polskiego prezydenta Lecha Kaczyńskiego. Broszura zatytułowana *Woja cywilizacji w Europie* udowadnia, że chrześcijaństwo powinno stanowić wyłączny model europejskiej kultury, edukacji i moralności oraz atakuje Żydów za sprzeciwianie się temu celowi. Giertych rozdał angielskojęzyczną wersję tej broszury wszystkim 785 członkom Parlamentu Europejskiego. 2 marca zamieścił jej treść w języku polskim na swojej prywatnej stronie internetowej.

Roman Giertych, syn Macieja sprawował od maja 2006 roku do sierpnia 2007 roku funkcję wicepremiera oraz ministra oświaty. W październiku 2007 roku Roman Giertych i LPR prowadzili polityczną kampanię przeciwko wojnie w Iraku i Afganistanie, wprowadzając akcenty antysemitki. Kampanijny spot telewizyjny pokazywał, między innymi, zdjęcia prezydenta Kaczyńskiego, najpierw w czasie spotkania z prezydentem Stanów Zjednoczonych Bushem, a następnie z ortodoksyjnymi żydami pod Ścianą Płaczu w Jerozolimie, w trakcie którego miał on na głowie jarmułkę. W spocie stwierdzono, że współpraca ze Stanami Zjednoczonymi i Izraelem postawiła Polskę „na linii ataku”. Gdy jednak jego partia nie osiągnęła w wyborach z października 2007 roku prognozy wyborczej, Giertych zrezygnował z funkcji przewodniczącego LPR i ogłosił, że wycofuje się z życia politycznego. Przez większą część czasu, kiedy Roman Giertych był prezesem, LPR powiązana była z ekstremistyczną organizacją młodzieżową *Młodzieżą Wszechpolską*, która głosi postawy antysemitki oraz rekrutuje swych członków spośród skinheadów.

W styczniu 2006 roku Marcin Libicki, polski członek Parlamentu Europejskiego oraz członek centroprawicowej partii Prawo i Sprawiedliwość (PiS) domagał się zburzenia synagogi w Poznaniu, twierdząc, że jest brzydka, antypolska

i antykatolicka. Żądanie to wywołało protesty społeczne, a Ryszard Grobelny, prezydent Poznania, zdecydowanie opowiedział się przeciwko temu postulatowi. W lipcu 2007 roku przedstawiono projekt rekonstrukcji synagogi. Po zakończeniu odbudowy synagoga zostanie przekazana Centrum Judaizmu i Dialogu. Znajdzie się w niej sala koncertowa, Muzeum Historii Poznańskich Żydów, sala poświęcona „Sprawiedliwym wśród narodów świata”, restauracja, sale wystawowe, biblioteka, centrum informacyjne i edukacyjne, księgarnia oraz dom modlitwy.

Nie ma informacji o istnieniu w kraju więźniów sumienia lub osób z tego powodu aresztowanych.

Zmuszanie siłą do przechodzenia na inną wiarę

Nie ma informacji na temat zmuszania ludzi do zmiany wiary, w tym odnośnie do kilku obywateli amerykańskich, których uprowadzono lub nielegalnie wydalono ze Stanów Zjednoczonych, ani też nie odnotowano odmowy zezwolenia tymże obywatelom na powrót do Stanów Zjednoczonych.

Rozdział III. Nadużycia społeczne i dyskryminacja

Pojawiały się informacje o nadużyciach społecznych oraz dyskryminacji opartej na przynależności religijnej, przekonaniach lub praktykach religijnych.

Odosobnione przypadki molestowania i użycia przemocy nadal się zdarzały, ale niemal zawsze związane były ze skinheadami lub innymi grupami społecznego marginesu. Młodzież Wszechpolska, Narodowe Odrodzenie Polski, Polska Partia Narodowa oraz kilka innych organizacji znanych jest z głoszenia poglądów antysemickich.

W lutym 2008 roku Leszek Bubel, szef Polskiej Partii Narodowej (radykałnie prawicowej), zamieścił w internetowej wyszukiwarce YouTube 4-minutowy film wideo, w którym mówi, że jest „dumnym antysemitą” oraz nakazał Żydom, aby „wynosili się z Polski”. Pod koniec okresu, którego dotyczy niniejszy raport, przeciwko Bublowskiemu toczyło się szereg spraw o charakterze karnym i cywilnym. Sprawy te mają swoje źródło w jego działaniach w zakresie nawoływania do nienawiści wobec innych narodowości oraz rozpowszechniania literatury o charakterze antysemickim.

Według informacji przekazanych przez Stowarzyszenie „Nigdy więcej”, polską pozarządową organizację, zwalczającą wszelkie przejawy rasizmu, w nocy 20 października 2007 roku, rabin Icchak Rapaport został zaczepiony w pociągu relacji Wrocław-Warszawa przez dwóch skinheadów. Jeden z napastników

wykrzykiwał antysemickie hasła i straszył rabina. Nikt w pociągu nie pospieszył mu z pomocą. Rabin poinformował o tym zajściu policję, nie doznał jednak ponadto żadnego uszczerbku.

W nocy 27 sierpnia 2007 roku w Białymstoku lokalni neofaszyści namalowali na murach meczetu hasła „Polska dla Polaków” oraz „Biała siła”. Przed tym incydem podobne slogany pojawiły się na budynkach związanych z białostocką wspólnotą żydowską, w tym na żydowskim cmentarzu. Akty wandalizmu na cmentarzu obejmowały umieszczenie takich napisów związanych z Holocaustem, jak „Arbeit macht frei” czy „Jude raus”.

W lipcu 2007 roku tygodnik *Wprost* upublicznił kasetę rzekomo zawierającą nagranie znanego polskiego księdza Tadeusza Rydzyka, który wypowiadał antysemickie uwagi w czasie wykładu w Toruniu oraz twierdził, że prezydent Kaczyński „siedzi w kieszeni lobby żydowskiego”. Ksiądz Rydzyk sugerował, że taśma została zmanipulowana. Prezydent Kaczyński potępił te uwagi. W marcu 2008 roku prokuratura w wyniku skargi wniesionej przez Związek Żydowskich Gmin Wyznaniowych zaczęła przesłuchania świadków. W czerwcu 2008 roku prokuratorzy podjęli formalną decyzję o nieprzedstawianiu zarzutów księdzu Rydzykowi ze względu na brak dostatecznych dowodów, a w lipcu 2008 roku Związek Żydowskich Gmin Wyznaniowych wniósł w tej sprawie apelację.

30 czerwca 2007 roku członkowie Obozu Narodowo-Radykalnego, organizacji neofaszystowskiej, zorganizowali marsz w Myślenicach. Demonstranci wykrzykiwali hasła antysemickie.

18 maja 2007 roku prokuratura wniosła do wrocławskiego sądu aktu oskarżenia przeciwko polskim operatorom Red Watch, strony internetowej utrzymywanej przez antysemicką organizację Krew i Honor. W okresie, którego dotyczy niniejszy raport, sprawy te nadal czekały na rozpatrzenie. Zarzuty, które karane są karą do 5 lat pozbawienia wolności, obejmują promowanie państwa totalitarnego oraz nawoływanie do nienawiści rasowej i narodowościowej. W 2006 roku policja aresztowała operatorów Red Watch, którzy mieli umieszczać w Internecie informacje na temat dziennikarzy określanych jako „wrogowie białej rasy”. Jeden z dziennikarzy został w Warszawie raniony nożem przez skinheada.

W maju 2008 roku 19-letni obywatel amerykański, ortodoksyjny żyd, został zaatakowany przez około dwudziestu nastolatków w Warce. Napastnicy szydzili z niego i wyśmiewali się z niego jako z „żyda”, a następnie uderzyli go w twarz.

W okresie, którego dotyczy niniejszy raport odnotowano także sporadyczne przypadki bezczeszczenia cmentarzy, zarówno żydowskich, jak i katolickich. Na przykład, w marcu 2008 roku zbezczeszczono w Leżajsku grób Elimelecha Weisbluma, jednego z najsławniejszych przywódców chasydzkich w Polsce. Sprawcy pokryli grób swastykami, antysemitkami napisami oraz wymalowali zawieszoną na szubienicy Gwiazdę Dawida. W sierpniu 2007 roku zbezczeszczono około 100 grobów na żydowskim cmentarzu w Częstochowie. Na grobach wypisano antysemitki hasła oraz wymalowano nazistowskie symbole. W takich przypadkach policja rozpoczyna dochodzenie w celu ustalenia sprawców.

Grupy międzywyznaniowe pracowały nad zbliżeniem do siebie różnych wspólnot religijnych działających w kraju. Polska Rada Chrześcijan i Żydów odbywa regularne posiedzenia, aby omówić kwestie interesujące obie strony, a Kościół katolicki i Cerkiew prawosławna prowadzą aktywny dialog w ramach komisji dwustronnej. Polska Rada Ekumeniczna – grupa, która zrzesza większość innych grup religijnych niż Kościół rzymskokatolicki – również wykazywała aktywność. Po II wojnie światowej około 250 cerkwi grekokatolickich zostało przejętych przez diecezje rzymskokatolickie, a grekokatolicy podjęli działania, aby te nieruchomości odzyskać. Była to sprawa wewnętrzna między diecezjami rzymskokatolickimi a grekokatolickimi, w której mediatorem był papież i która nie dotyczyła rządu polskiego.

Odbyło się kilka konferencji poświęconych religii i tolerancji religijnej. Na Uniwersytecie Gdańskim zorganizowano dwie międzynarodowe konferencje zatytułowane: „Rola mniejszości religijnych w funkcjonowaniu Gdańska i innych miast europejskich” (w maju 2008 roku) oraz „Tolerancja a edukacja” (listopadzie 2007 roku).

Marsz Żywych to międzynarodowy program edukacyjny, odbywający się co roku w Polsce i Izraelu. W ramach tego programu w dniu Jom ha-Szoah (Dzień Pamięci Ofiar Zagłady) z całego świata do Polski przyjeżdża grupa żydowskich nastolatków, którzy odbywają marsz z Auschwitz do Birkenau, w obrębie największego kompleksu obozów koncentracyjnych zbudowanych w czasie II wojny światowej, a następnie udają się oni do Izraela na obchody Jom ha-Zikaron (Dzień Pamięci Poległych Żołnierzy) i Jom ha-Acmaut (Dzień Niepodległości Izraela). Marsz z Auschwitz do Birkenau odbył się 1 maja 2008 roku. Uczestniczyło w nim kilka tysięcy osób różnych narodowości i różnych przekonań religijnych z wielu krajów, w tym z Izraela, Stanów Zjednoczonych, Kanady, Australii, Meksyku, Japonii, Turcji, Szwecji, Niemiec, Belgii, Grecji, Holandii i Szwajcarii. W marszu wzięli także udział uczniowie polskich szkół średnich i studenci polskich uczelni wyższych. Stany Zjednoczone

reprezentowali ambasador Stanów Zjednoczonych w Polsce oraz ambasador Stanów Zjednoczonych na Węgrzech.

Rozdział IV. Polityka rządu Stanów Zjednoczonych

Rząd Stanów Zjednoczonych omawia z przedstawicielami rządu polskiego kwestie wolności religijnej w ramach ogólnej polityki promowania praw człowieka.

Urzednicy Ambasady Stanów Zjednoczonych i Konsulatu Generalnego w Krakowie regularnie monitorują kwestie związane z wolnością religijną oraz relacjami między różnymi wyznaniem, w tym etniczne relacje polsko-żydowskie. Urzednicy Ambasady oraz Konsulatu często spotykają się z wieloma przedstawicielami wspólnot religijnych, rządu, władz samorządowych, aby omówić takie kwestie, jak wolność religijna, restytucja mienia, molestowanie religijne czy współpraca między Kościołami. Przedstawiciele Ambasady i Konsulatu Generalnego aktywnie upominają się o ochronę i zwrot byłych żydowskich cmentarzy rozrzuconych po kraju, brali także udział w kilku uroczystościach ponownego poświęcenia cmentarzy oraz nalegają na rząd i parlament w kwestii przyjęcia ustawy o restytucji mienia prywatnego. Ambasada nadal wspiera program „Free2Choose” – „Wolny wybór”, łączący pamięć o Holokauście z dyskusją o prawach obywatelskich poprzez wysyłanie amerykańskich urzędników do udziału w debatach studenckich. Urzednicy Ambasady i Konsulatu utrzymują kontakty oraz uczestniczą w uroczystościach związanych z mniejszością prawosławną, protestancką i muzułmańską.

Aby omawiać kwestie związane z wolnością religijną, przedstawiciele Ambasady i Konsulatu, w tym ambasador, regularnie spotykają się z przedstawicielami większościowych wspólnot religijnych, w tym z przywódcami społeczności żydowskiej. Specjalny wysłannik Stanów Zjednoczonych ds. Holocaustu spotykał się przy kilku okazjach w Warszawie i Krakowie z przedstawicielami rządu i wspólnoty. Pracownicy Konsulatu Generalnego zwyczajowo uczestniczą w uroczystościach w Auschwitz upamiętniających Żydów, Romów, Polaków i więźniów innych narodowości tam zamordowanych. Monitorują oni także sytuację miejsc historycznych związanych z Holocaustem, wspierają inicjatywy z zakresu uczczenia ofiar i edukacji młodzieży oraz ułatwiają oficjalne wizyty w Muzeum Oświęcimskim.

Co roku Ambasada wysyła polskich nauczycieli do Stanów Zjednoczonych na letnie kursy szkoleniowe na temat Holocaustu oraz organizuje wizyty amerykańskich urzędników w szkołach w ramach programu „Biuro Mówców Ambasady” (Embassy Speakers Bureau). 30 kwietnia 2008 roku ambasador

zorganizował przyjęcie na cześć zdobywców Nagrody im. Ireny Sendlerowej, którą uhonorowani zostali nauczyciele propagujący wiedzę o Holokauście oraz tolerancję. 25 stycznia 2008 roku, we współpracy z Żydowską Fundacją Sprawiedliwych z Nowego Jorku oraz Centrum Edukacji Obywatelskiej z Warszawy, Ambasada współorganizowała konferencję przeznaczoną dla nauczycieli szkół średnich na temat nauczania o Holokauście, zatytułowaną „Dobrzy ludzie w czasach zła – Sprawiedliwi wśród Narodów Świata”.

Konsulat Generalny Stanów Zjednoczonych w Krakowie, we współpracy z lokalnymi partnerami, zorganizował szereg różnych programów pod nazwą „Mosty Tolerancji”. W dniach 27-28 listopada 2007 roku, Konsulat Generalny był gospodarzem dorocznej konferencji na temat „Różnorodność-Media-Dialog”, która została przygotowana i była współfinansowana przez Uniwersytet Europejski w Krakowie oraz amerykański Konsulat Generalny wraz z Instytutem Goethego i *Tygodnikiem Powszechnym*, pismem wydawanym przez Kościół rzymskokatolicki. Konsulat zorganizował ponadto wystawy promujące tolerancję religijną w Muzeum Żydów Galicyjskich oraz Żydowskim Centrum Oświęcimskim. Konsulat udzielił stypendium Żydowskiemu Centrum Oświęcimskiemu przeznaczone dla szkolnej i środowiskowej edukacji w zakresie tolerancji. Jesienią 2007 roku krakowski Konsulat Generalny zorganizował dwie prezentacje przeznaczone dla nauczycieli uczących tolerancji. Konsulat amerykański otworzył na swych stronach internetowych nową sekcję zatytułowaną „Środki dla nauczycieli”, gdzie znajduje się także dział poświęcony nauczaniu tolerancji.